

Lýsigögn: Áfengisneysla

0. Skráningaratriði fyrir viðfangsefni

0.1 Heiti

Áfengisneysla

0.2 Efnisflokkur

Heilbrigðismál

0.3 Umsjón; stofnun, deild, sérfræðingur o.s.frv.

Lárus Blöndal
Hagstofu Íslands
sími: 528 1281
larus.blondal@hagstofa.is

Sigríður Vilhjálmsdóttir
Hagstofu Íslands
Sími: 528 1054
Sigridur.Vilhjalmsdottir@hagstofa.is

0.4 Tilgangur og aðdragandi

Tilgangur er að sýna áætlaða neyslu áfengra drykkja og hvernig sú drykkja skiptist milli léttu vína, sterkara áfengis og bjórs. Tölur um áfengisneyslu eru til frá árinu 1881, en eru byggðar á ólíkum heimildum. Fram til 1935 styðjast áætlanir við opinberar innflutningsskýrslur, en frá árinu 1935 og fram til 1. desember 1995 er byggt á sölutölum Áfengis- og tóbaksverslunar ríkisins (ÁTVR). Frá þeim tíma og fram til ársins 2007 er áfram byggt á sölutölum ÁTVR en einnig á upplýsingum frá leyfishöfum um innflutning, heildsölu eða framleiðslu á áfengi. Frá og með árinu 2008 er gerð breyting varðandi þær gagnalindir sem notaðar eru við áætlun áfengisneyslunnar og byggt á gögnum frá fjármálaráðuneyti um álagningu áfengisgjalds á innflutning og innlenda framleiðslu áfengis eftir gjaldflokkum áfengisgjalds og á sölutölum ÁTVR.

0.5 Notendur og notkunarvið

Innlendar stofnanir og samtök, einstaklingar, fjölmiðlar og alþjóðastofnanir.
Efnið nýtist aðilum t.d.við stefnumótun og almenna umfjöllun.

0.6 Heimildir

Byggt er á gögnum fjármálaráðuneytisins um álagningu áfengisgjalds á innflutning og innlenda framleiðslu áfengis samkvæmt upplýsingum frá fjársýslunni um ársuppgjör umsjónarmanna. Einnig er byggt á sölutölum ÁTVR.

0.7 Lagalegur grundvöllur fyrir hagskýrslugerð

Lög um Hagstofu Íslands og opinbera hagskýrslugerð nr. 163/2007.

Lög um gjald af áfengi og tóbaki nr. 96/1995.

Í reglugerð um framleiðslu, innflutning og heildsölu áfengis í atvinnuskyni er kveðið á um að leyfishöfum sé skylt að senda skýrslur um framleiðslu og sölu áfengis til Hagstofunnar. Hagstofan er sem stendur ekki að nýta sér þessa heimild til gagnasöfnunar þar sem nú er byggt á öðrum gagnalindum.

0.8 Svarbyrði við innsöfnun

Fjármálaráðuneytið sendir Hagstofu árlega gögn fyrir lok apríl um álagningu áfengisgjalds á innflutning og innlenda framleiðslu áfengis næstliðins árs. Álagningin er fengin úr ársuppgjöri umsjónarmanna sem ráðuneytið fær frá fjársýslunni. ÁTVR sendir Hagstofu árlega upplýsingar fyrir lok apríl um sölutölur næstliðins árs.

0.9 Ákvæði vegna EES og ESB

1. Efni

1.1 Efnislýsing

Efnið nær yfir árlega áætlaða heildarneyslu áfengis. Metin er heildarneysla íbúa mælt í alkóhóllítrum og magn neyslu á íbúa og á íbúa 15 ára og eldri. Ennfremur eru tölur eftir skiptingu í bjór, létt vín (með vínandainnihald að hámarki 15%) og sterka drykki (með vínandainnihald meira en 15% eða gosblandaða drykki með sterkum áfengisgrunni).

1.2 Tölfræðileg hugtök

Vínandainnihald: Sýnir hlutfall vínandainnihalds af rúmmáli.

Alkóhóllítrar: lítrar af hreinu alkóhóli.

2. Tími

2.1 Viðmiðunartími talnaefnis

Viðmiðunartími er almanaksárið.

2.2 Vinnslutími

Öflun og úrvinnsla gagna fer fram á fyrrihluta árs. Leitast er við að tölur næstliðins árs liggi fyrir eigi síðar en í maí árið eftir.

2.3 Stundvísi birtingar

Upplýsingar um áfengisneyslu hvers árs eru birtar í maí næsta ár á eftir eða eins fljótt og auðið er.

2.4 Tíðni birtinga

Niðurstöður eru birtar árlega á vef Hagstofunnar en hlé var á birtingu þeirra árin 2008-2016. Auk þess er tölum um áfengisneyslu miðlað árlega til NOMESKO (norrænu tölfraeðinefndarinnar um heilbrigðismál) og í gagnagrunn OECD um heilbrigðismál og eftir því sem fyrirspurnir berast.

3. Áreiðanleiki og öryggismörk

3.1 Nákvæmni gagna og áreiðanleiki

Rof er í tímaröðinni frá og með árinu 2008 vegna breytinga á gagnalindum. Horfið var frá ítarlegri innsöfnun gagna frá leyfishöfum en áfram stuðst við sölutölur ÁTVR. Frá og með 2008 eru grunnkögn álögð gjöld á innflutning og framleiðslu áfengis hér á landi í milljónum króna samkvæmt ársuppgjöri umsjónarmanna (tollstjóra og ríkisskattstjóra) og fjárhæð áfengisgjalds á sentílítra í hverjum gjaldflokki sbr. lög nr. 96/1995. Einhver munur getur verið á álögðum gjöldum og endanlegum tekjum af áfengisgjaldi skv. ríkisreikningi. Álögð áfengisgjöld eru tiltæk eftir gjaldflokkum en heildartekjur skv. ríkisreikningi. Álögð áfengisgjöld veita upplýsingar um skattlagða alkóhóllítra eftir gjaldflokkum.

Þar sem áfengisgjald í tveimur af þremur gjaldflokkum er lagt á hvern sentílítra af vínanda umfram 2,25 sentílítra (vegna öls og léttis víns) þarf að umreikna skattlagða alkóhóllítra í selda alkóhóllítra. Til þess er stuðst við hlutfallið milli skattlagðra og seldra alkóhóllítra í sölutölum ÁTVR. Ekki þarf að umreikna sterkt áfengi þar sem það er skattlagt að fullu. Niðurstaða af þessu er áætluð heildarsala í lítrum af hreinum vínanda sem endurspeglar heildarneyslu.

Samanburður á notkun mismunandi gagnalinda við áætlun áfengisneyslu árið 2007 gefur til kynna að áfengisneysla á íbúa 15 ára og eldri sé heldur hærri samkvæmt nýju reikningsaðferðinni en þeirri eldri. Skýrist það ef til vill af því að áður var alfarið miðað við selt magn en nú við magn skv. álagningu og því gæti hluti þess enn verið í vörslu birgja við áramót.

Frá 1993 til 2007 er létt vín skilgreint sem allt vín 22% eða minna að styrkleika en 15% og minna frá og með 2008 (sbr. gjaldflokk áfengisgjalds um létt vín). Á samsvarandi hátt eru sterk vín skilgreind með vínandainnihald yfir 22% að styrkleika árin 1993–2007 en með yfir 15% frá og með 2008. Ber að hafa þetta í huga við samanburð milli tímabila.

3.2 Skekkjuvaldar í gögnum

Helstu skekkjuvaldar:

- Ekki er víst að allt það magn áfengis sem gjöld hafa verið lögð á sé selt/eða neytt á viðkomandi ári. Er það háð stöðu hjá birgjum um áramót. (Dæmi: Sýnileg aukning er á álagningu í desember 2015 m.v. árin á undan sem er líklega vegna hækkunar áfengisgjalds um 20% 1. jan. 2016 til móts við lækkun virðisaukaskatts úr 24% í 11%).

3.3 Tölur um öryggismörk/skekkjumælingar

Ekki er unnt að reikna skekkjumörk þar sem tölur eru ekki fengnar með úrtakskönnunum.

4. Samanburður

4.1 Samanburðarhæfi milli tímabila

Sammanburður er gerður við fyrri ár. Sala bjórs frá 1. mars 1989 hefur áhrif á sammanburð fyrir og eftir þau tímamót. Breyting á gagnalindum 1995 og 2008 getur einnig haft í för með sér einhver áhrif á sammanburð við fyrri ár. Tölur eru sammanburðarhæfar nema í þeim tilvikum þar sem skilgreiningum og aðferðum við gagnasöfnun hefur verið breytt. Þegar slíkt hefur verið gert er það tekið sérstaklega fram við birtingu talna.

4.2 Sammanburður við aðrar hagtölur

Sammanburður er gerður við sambærilegar tölur á hinum Norðurlöndunum.

4.3 Samband milli bráðabirgðatalna og lokatalna

Bráðabirgðatölur eru ekki gefnar út fyrir almanaksárið.

5. Aðgangur að upplýsingum

5.1 Miðlunarleiðir

Hagtölur, efnisflokkaðar vefstöflur
Hagtíðindi, ritröð

Hagskinna, sögulegar hagtölur um Ísland.

5.2 Grunnögn; varðveisla og notkunarmöguleikar

Grunnögn berast til Hagstofunnar með tölvupósti í Excel töflum. Frekari vinnsla gagna fer fram í excel.

5.3 Skýrslur

Engar sérstakar skýrslur eru gefnar út. Áður var árlegt sérrit Hagtíðinda um áfengisneyslu gefið út árin 2004-2007.